

מסכת שבועות

שבועות א

משנה א'

1. "שבועות שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע". מה הם ?

שתיים - שבועות ביטוי המפורשות בתורה: שנשבע על העתיד, להרע או להטיב ("אוכל", "לא אוכל"), ועבר בשוגג על שבועתו.

שתיים - שאינם מפורשות בתורה: שנשבע על העבר, להרע או להטיב ("אכלתי", "לא אכלתי"), ועבר בשוגג על שבועתו.

2. "ידיעות הטמאה שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע". מה הם ?

שתיים: טומאת מקדש וקדשיו המפורשת בתורה: נעלם ממנו שהוא טמא, ונכנס למקדש או אכל קדשים.

שתיים: שנעלם ממנו שהמקום הוא המקדש, או שהדבר שאוכל הוא קודש.

3. "יציאות השֶׁבֶת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע". מה הם ?

שתיים - הוצאה: הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים: 1. כשהוא עומד ברשות היחיד 2. כשהוא עומד ברשות הרבים.

עוד שתיים - הכנסה: הכניס לרשות היחיד: 1. כשהוא עומד ברשות היחיד 2. כשהוא עומד ברשות הרבים.

4. "מראות נִגְעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵם אַרְבַּע". מה הם ?

שתי מראות לבן המפורשים בתורה: שאת ובהרת.

ועוד שתי מראות לבן הדומים להם: ספחת השאת וספחת הבהרת.

משנה ב'

5. "ידיעות הטומאה", מחייבת להביא חטאת עולה ויורד¹. באיזה מקרה מדובר ?

יש בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף: כגון: שידע בתחילה שהוא טמא ונעלם ממנו, ונכנס למקדש או אכל קדשים, ואחר כך נודע לו עונו, חייב להביא חטאת עולה ויורד.

6. "יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף", כיצד מתכפר ?

שעיר הנעשה בפנים (שעיר לה' של בני"י) ויוה"כ - תולים², עד שיוודע לו שחטא ויביא עולה ויורד - ויתכפר.

7. יש בה ידיעה רק בסוף. או אין בה ידיעה כלל. כיצד מתכפר ?

אין בה ידיעה כלל	אין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף
ר' יהודה	שעירי מוסף של רגלים ושל ר"ח - מכפרים
ר' שמעון, ורשב"י	שעירי הרגלים - מכפרים
ר' מאיר	כל השעירים הנעשים בחוץ (מוספים של יוה"כ ר"ח ורגלים) - מכפרים.

¹ חטאת עולה ויורד: שעיר מביא כשבה או שעירת עיזים לחטאת. דל - שתי תורים או שני בני יונה לחטאת העוף ועולת העוף. דל דלים - מנחה חרבה (בלי שמן בלי לבונה).

² תולים = לא התכפר לו, אך לא נענש.

8. **טהור אכל בשר קדשים טמא. כיצד מתכפר?**

לר' שמעון: שעירי ר"ח מכפרים.

לר' מאיר: כל השעירים הנעשים בחוץ (מוספים של יוה"כ ר"ח ורגלים) - מכפרים על כל אופני טומאת מקדש וקדשיו ועל טהור שאכל את הטמא. (מלבד, אם יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, שמודה ר' מאיר, ששעיר הנעשה בפנים ויוה"כ - מכפר. כפי הנאמר במשנה ב')

9. **אבד שעיר חטאת של אחד המוספים (של מוספי יוה"כ, הרגלים, או ר"ח), ונמצא לאחר זמן. האם**

מותר להקריבו שלא בזמנו (של רגל בר"ח, ושל ר"ח ברגל)?

לחכמים לא, הואיל ואין כפרתן שוה.

לר' שמעון אפשר, הואיל וכולם באים על שגגת טומאת מקדש וקדשיו³.

(לר' מאיר ודאי אפשר, שכולם כפרתם שווה - על טומאת מקדש וקדשיו, ועל הטהור שאכל את הטמא).

10. **טמא נכנס למקדש או אכל קדשים במזיד. כיצד מתכפר⁴?**

שעיר יוה"כ הנעשה בפנים (שעיר לה') ויוה"כ - מכפר.

11. **על מה מכפר שעיר המשתלח ביוה"כ?**

על שאר עבירות שבתורה: הקלות (מצוות עשה ולא תעשה) והחמורות (פירות ומיתות בית דין), בין אם עשה במזיד ובין אם עשה בשוגג

12. **כיצד מתכפרים הכהנים?**

(על כל העבירות, ועל טומאת מקדש וקדשיו)

לת"ק: כל העבירות - כמו כל ישראל בשעיר המשתלח, וטומאת מקדש וקדשיו - בפר לחטאת של אהרן ביוה"כ.

לר' שמעון: הוידוי הנעשה על פר לחטאת של אהרן ביוה"כ - מכפר עליהם על כל עבירות, והפר עצמו (דם הפר) מכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

שבועות ב

משנה א'

13. **"ידיעות הטמאה שתים שהן ארבע". מה הם?**

שתי טומאת מקדש וקדשיו המפורשת בתורה: ידע שנטמא ונעלם ממנו שהוא טמא, ונכנס למקדש או אכל קדשים. (או שנעלמו ממנו גם ידיעת טומאתו וגם ידיעת המקדש והקודש).

ועוד שתיים: טמא, שנעלם ממנו שהמקום הוא המקדש, או שהדבר שאוכל הוא קודש. (או שנעלמו ממנו גם ידיעת טומאתו וגם ידיעת המקדש והקודש).

משנה ב'

14. **איזה מקום נכלל ב - "מקדש"?**

העזרה או תוספת העזרה שהתקדשה.

15. **כיצד מקדשים את תוספת העזרה?**

³ מלבד אם אין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף. ששעיר הנעשה בחוץ ויוה"כ מכפר, (גם לר' שמעון וגם לר' מאיר) כאמור במשנה ג'.

⁴ מדובר שלא התרו בו למלקות, ואם התרו בו למלקות - יתכפר במלקות.

אין מוסיפין על העיר - ירושלים, ועל העזרות אלא במלך, ונביא, ואורים ותמים, ובסנהדרין של שבועים ואחד ובשתי תודות⁵ - שתי לחמי חמץ של קרבן תודה, ובשיר - ששרים הלווים ומנגנים. ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהם - שבת הדין הולכים אחר שתי התודות⁶, וכל ישראל אחריהם. הפנימית נאכלת - חלת התודה הפנימית נאכלת, והחיצונה נשרפת - חלת התודה החיצונית נשרפת. וכל שלא נעשה בכל אלו, הנכנס לשם - לתוספת העזרה - אין חגיבין עליה - משום טומאת מקדש וקדשיו.

משנה ג'

16. כמה זמן ישהה הטמא בעזרה ויהיה חייב ?

אם יצא מיד כשנודע לו על טומאתו בדרך הקצרה - פטור.

אם השתחוה, או שהה שיעור השתחוואה⁷, או יצא מהעזרה בדרך ארוכה יותר משצריך - חייב.

17. "זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חגיבין עליה". הסבר ! אם ביי"ד הורו בשגגה, שמותר לטמא לצאת מהעזרה בדרך הארוכה - פטורים מלהביא פר לחטאת העלם דבר של ציבור. (מפני שחטאת העלם דבר של ציבור, חייבים רק אם הורו בשגגה לעבור על לאו שחייבים עליו חטאת קבועה, ולא חטאת עולה ויורד).

משנה ד'

18. על איזו מצות עשה שבפנדא, חגיבין ביי"ד על הוראתה בשוגג חטאת העלם דבר של ציבור ?

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופרש מיד - חגיב, מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו. (והבא על הנידה חייב חטאת קבועה).

משנה ד'

19. "ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע". האם דין זה לכו"ע ?

לר' ישמעאל, ידיעות הטומאה 2 שהן 4 - גם אם נעלמה ממנו ידיעת הטומאה וגם אם נעלמה ממנו ידיעת המקדש. (שדורש מכך שכתוב פעמיים, "ונעלם" "ונעלם")

ר' אליעזר ור' עקיבא סוברים, שרק על העלם טומאה חייב ועל העלם מקדש פטור. אמנם חולקים האם צריך שידע איזה טומאה נטמא (ר' אליעזר ; וכגון : שנטמא משרץ), או שידע שנטמא בלי לדעת ממה (ר' עקיבא).

שבועות ג

משנה א'

20. "שבועות שתיים שהן ארבע". מה הם ?

שתיים - שבועת ביטוי המפורשת בתורה : שנשבע על העתיד, להרע או להטיב ("אוכל", "לא אוכל"), ועבר בשוגג על שבועתו.

ועוד שתיים שאינם מפורשות בתורה : שנשבע על העבר, להרע או להטיב ("אכלתי", "לא אכלתי"), ונשבע בשוגג על שבועתו.

21. אדם נשבע שלא יאכל. כמה יאכל ויהא חייב ?

לחכמים - בכזית (שכל "אכילה" בתורה אינה פחותה מכזית).

לר' עקיבא - חייב בכל שהוא (מפני שחיוב הקרבן הוא על ביטול דיבורו, ובאכילת כל שהוא - ביטל את דיבורו).

⁵ "ונאעלה את שרי יהודה מעל לחומה ונאעמידה שתי תודות גדולות ותהלכת לימין מעל לחומה לשער האשפת" (נחמיה יב לא).

⁶ "וילך אחריהם הושעיה ונחצי שרי יהודה : ונצורה עזרא ומשלם : יהודה ובנימן ושמעיה וירמיה" (נחמיה יב לב-לד).

⁷ שיעור הזמן שאומרים פסוק זה : "ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה' כי טוב כי לעולם תסדו". (דהיי"ב ז, ג)

22. נשבע שלא יאכל, ואכל ושתה. כמה חייב ?

חייב אחת, ששתיה בכלל אכילה היא, והרי הוא כאילו אכל שתי אכילות בהעלם אחד.

23. נשבע שלא יאכל ושתה, ואכל ושתה. כמה חייב ?

חייב שתיים. מאחר שאמר שלא אשתה, גילה דעתו שבשלא אוכל, התכוון רק לאכיל

משנה ב' - ג'

24. נשבע "שלא יאכל", (או "שלא ישתה"). ואכל מינים שונים של אוכל (או של שתיה). כמה חייב ?

אם אמר סתם: "שלא אוכל", "שלא אשתה" - חייב אחת, שהתכוון לכל מיני אוכל או שתיה.

אם פרט בשבועתו את מיני האוכל או השתיה, כגון: "שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת קסמין" - חייב על כל אחת ואחת.

משנה ד'

25. נשבע שלא יאכל, ואכל דבר שלא ראוי לאכילה, או אוכל שאסור באכילה. מה הדין?

דברים שלא ראויים לאכילה (כגון: עפר)	אכל אוכל האסור באכילה (כגון: נבילות וטריפות)	
פטור ⁸ .	חייב ⁹ .	ת"ק
פטור ¹⁰ .		ר' שמעון

26. אדם נדר: "אם היום אכלתי, אשתי אסורה להנות משלי". ובאמת, אכל אוכל האסור באכילה.

האם אשתו אסורה להנות משלו?

אסורה¹¹.

משנה ה'

27. שבועה "בדברים של אחרים", שבועה "בדבר שאין בו ממש". (א) הסבר. (ב) האם חייב בשבועות אלו?

א. שבועה בדברים של אחרים - שבועה, שאתן או שנתתי מתנה לפלוני, שבועה בדבר שאין בו ממש - נשבע שישן או שלא ישן. נשבע שזרק או יזרוק צרור לים (שאינן בדברים אלו כל משמעות).

ב. בכל אלו חייב משום שבועת ביטוי.

ר' ישמעאל סובר, שאין שבועת ביטוי נוהגת על העבר, אלא רק כשנשבע על העתיד.

28. "אמר לו (ר' ישמעאל לר' עקיבא), מרבוי הפתוב". הסבר.

⁸ שאין דעתו של הנשבע, על אוכל שלא ראוי לאכילה.

⁹ ואף שאין איסור חל על איסור, באיסור כולל (שאיסור השבועה שנשבע, כולל גם אוכל מותר וגם אוכל אסור) - איסור חל על איסור, ויהיה חייב גם איסור נבילה, וגם על איסור שבועת ביטוי.

¹⁰ שאין איסור חל על איסור אפילו באיסור כולל.

¹¹ מאחר שנשבע לאחר שאכל, גילה דעתו שאוכל זה נחשב אצלו כאוכל, ואפילו ר' שמעון שפטר באוכל האסור באכילה, כאן יודה שאסורה.

ר' ישמעאל לומד "להרע או להטיב" כמשמעות הלשון, שהיא רק הרעה או הטבה לעתיד. ומריבוי הכתוב הנוסף "לכל" אשר יבטא האדם בשבועה" לומד, גם על דברים שאין בהם כל הרעה או הטבה. ר' עקיבא משיב לו, שמריבוי הכתוב הזה, לומדים גם אם נשבע על העבר.

משנה ו'

29. **נשבע לבטל או לקיים דבר מצווה, ועבר על שבועתו. האם חייב ?**

נשבע לבטל¹² או לקיים¹³ דבר מצוה - פטור.

ר' יהודה בן בתירה חולק בנשבע לקיים דבר מצוה - שחייב.

30. **כיצד היה ניתן ללמוד "בדין" (בק"ו), כר' יהודה בן בתירה, שאם נשבע לקיים את המצוה - חייב ? וכיצד נדחה הק"ו?**

אם כשנשבע בדברי רשות (הדבר הקל) - חייב, כ"ש שאם ישבע על דבר מצוה (הדבר החמור) - יהיה חייב.

ודחו חכמים את הק"ו: גם בדברי הרשות, יש צד חמור שאין בדבר מצוה. שבשבועת הרשות, עשה בה לאו - פהן - שגם אם נשבע להרע וגם אם נשבע להטיב - בכל אופן חייב, תאמר שבשבועת מצוה, שלא עשה בה לאו פהן - שאם נשבע לבטל את המצוה, ולא בטל - פטור על שבועתו.

משנה ז'

31. **"שבועה שלא אכל כפר זו, שבועה שלא אכלנה..." . ואכלה - חייב אחת¹⁴. מדוע ?**

מפני שאין שבועה חלה על שבועה.

32. **מה חייב על שבועת ביטוי במזיד ובשוגג?**

במזיד - מלקות¹⁵, ובשוגג - חטאת עולה ויורד.

33. **מה חייב על שבועת שווא במזיד ובשוגג ?**

במזיד, חייב משום "לא תשא", ובשוגג - פטור.

משנה ח'

34. **ציין שלושה סוגים של שבועת שווא ?**

1. נשבע לשקר על דבר שידוע אצל בני"א, כגון: נשבע על עמוד של אבן שהוא מזהב.

2. נשבע על דבר שאי אפשר שיהיה, כגון: שבועה שיאסר עלי דבר פלוני, אם לא ראיתי גמל הפורח באויר.

3. נשבע לבטל את המצוה, כגון: עדים שראו עדות¹⁶ ונשבעו שלא יבואו להעיד, או נשבע שלא יטול לולב, שלא יניח תפילין.

משנה ט'

¹² הטעם הוא, שאם נשבע "להרע" כגון שאמר: "שלא אשן בסוכה", ועבר על שבועתו וישן בסוכה הרי הטיב לנפשו, או אם נשבע "להטיב" כגון: "אוכל טריפות", ועבר על שבועתו ולא אכל, הרי שהטיב לנפשו. ואינו חייב אלא אם נשבע להרע כשהוא מרע לנפשו, או להטיב כשהוא מטיב לנפשו.

¹³ שמושב וועמד מהר סיני לקיים את המצוות.

¹⁴ בלשון "שלא אוכל כיכר זו", אם אכל כזית - חייב. בלשון "שלא אוכלנה", חייב רק אם אכל את כולה. לכן אם נשבע קודם "שלא אוכלנה", ואחר כך "שלא אוכל כיכר זו", ואכל את כולה - חייב שתיים: כשאכל כזית - חייב אחת, וכשגמר את כולה - חייב שוב.

¹⁵ "זו היא שבועת בטיי שחבין על דוניה מכות..." - שבועה זו הנשנית במשנתנו, שנשבע שלא יאכל ואכל, חייב במזיד מלקות. למעט, אם נשבע שיאכל ולא אכל אינו לוקה, שכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

¹⁶ וחייבים להעיד, שנאמר: "אם לא יגיד ונשא עונו".

35. הנשבע שתי שבועות הסותרות זו את זו. כגון: "שאוכל כיכר זו", "שלא אוכלנה". איזו מה הם

שבועת שווא ?

הראשונה היא שבועת ביטוי, והתחייב לאכול את הכיכר, וממילא השבועה השניה היא שבועת שווא (כמי שנשבע לעבור על המצוה). לכן: אם אכל את הכיכר, קיים את שבועתו הראשונה, וחייב מלקות משום שבועת שווא. אם לא אכל את הכיכר, חייב משום שבועת ביטוי וגם משום שבועת שווא. (בלשון המשנה: "עבר גס) על שבועת ביטוי").

משנה י' - יא'

36. באלו אופנים, חייב על שבועת ביטוי ושבועת שווא ?

בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים - אם היה הנשבע איש או אשה, **בְּחֻקִּים וּבְקִרְוֹבִים** - בין אם נשבע על אחרים קרובי משפחה או על רחוקים, **בְּפְשָׁרִים וּבְפְסוּלִין** - אם הנשבע כשר או פסול לעדות, **בְּפְנֵי בֵּית דִּין וְשָׁלָא בְּפְנֵי בֵּית דִּין**, מפי עצמו - שהוציא מפיו את לשון השבועה, או **הִמְשִׁבֵּעַ מִפִּי אֲחֵרִים כְּשֶׁעֲנָה "אִמֵּן"**. כגון: שסיפר לחבירו שלא אכל היום, ואמר לו חבירו: משביעך אני. אם אמר אמן - חייב, ואם לא ענה - פטור.

שבועות ד

משנה א'-ב'

37. "שבועת העדות" הסבר.

עדים, שהכחישו שידועים עדות, ונשבעו על כך לשקר, ולבסוף הודו שידעו. בזדון - חייבים חטאת עולה ויורד. בשוגג - פטורים.

משנה ג'

38. מי יכול להתחייב חטאת עולה ויורד משום שבועת העדות, ומי לא? אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים, רְחוּקִין וְלֹא קְרוּבִין (שקרוב פסול לעדות), בְּפְשָׁרִים וְלֹא בְּפְסוּלִין (לעדות, כגון: שעבר עבירה), ורק בְּרֵאיוּיִן לְהַעֲיִד¹⁷.

39. היכן הכחישו ונשבעו, שאינם יודעים להעיד?

השבועה, יכולה להיות שלא בבי"ד.

וההכחשה:

נשבעו מפי עצמם	נשבעו מפי אחרים	
בין אם הכחישו בבי"ד, בין שלא בבי"ד.	רק אם הכחישו העדות - בפני בי"ד	ר' מאיר
רק אם הכחישו שידועים העדות - בפני בי"ד.		חכמים

40. השביע התובע את העדים מחוץ לבי"ד 5 פעמים. כמה חייבים ?

אם כפרו בבי"ד - חייבים על כל אחת ואחת. אם בבי"ד הודו שידועים - פטורים.

41. השביע התובע את העדים בבי"ד 5 פעמים וכפרו. כמה חייבים ?

חייבים אחת. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַה טַּעַם? הַזְּאִיל וְאֵינֶם יְכוֹלִין לְחַזֵּר וּלְהוֹדוֹת - שאחר שכפרו בבי"ד פעם אחת, אין יכולים לשנות את עדותם¹⁸, ואינם ראויים להעיד¹⁹ (לגבי העדות הזו).

¹⁷ למעט מלך שאינו מעיד

42. **כָּפְרוּ שְׁנֵיהֶן (שני העדים) בְּזֶה אַחֵר זֶה (לא בתוך כדי דיבור), הָרֵאשׁוֹן חָיֵב וְהַשֵּׁנִי פָטוּר. מדוע ?**

1. רק עדים שמפסידים ממון לתובע - חייבים משום שבועת העדות²⁰.
 2. בשעת הכפירה צריך שיהיו שני עדים שיודעים עדות. אם בשעת הכפירה, יש רק עד אחד - פטור, שלא הפסיד לתובע ממון²¹.
 3. יעד שהעיד, יכול לשנות את דיבורו רק תוך כדי דיבור.
- לכן, אם שניהם כפרו יחד - שניהם חייבים. אם כפרו בזה אחר זה (שלא בתוך כדי דיבור) - רק הראשון שהפסיד את התובע ממון - חייב, והשני - פטור, שלא מפסיד אותו כלום (שאחר שכפר הראשון, ולא יכול לחזור בו ולהודות, גם אם השני יעיד לטובת התובע - לא יועיל לו כלום, ונמצא שלא מפסיד לתובע ממון).
- וכן שני כיתות של עדים: כְּפָרָה כת אחת, ואחר כך כפרה השניה - שתיהן חייבות. (שגם כת השניה לבדה, ראויה להוציא ממון בעדותה).

משנה ה'

43. **אדם תובע מחבירו מס' פקדונות (כגון: חיטים, שעורים וכו'), או מספר תביעות (כגון: פקדון, תשומת יד, גזל, אבידה), ונשבעו עדים שאינם יודעים. כמה חייבים ?**

אם נשבעו בלשון כללית: "שבועה שאין אנו יודעים לך עדות" - חייבים אחת. אם פָּרְטוּ בשבועתם: "שבועה שאין אנו יודעים שיש לך ביד פלוני חיטים, שעורים, וגזל ואבידה" - חייבים על כל אחת ואחת.

משנה ו'-ח'

44. **"שָׂאִין חַיְבִין, אֶלָּא עַל תְּבִיעַת מָמוֹן כְּפָקְדוֹן". הסבר.**

שבועת העדות חייבים, רק כשהעדים הפסידו לתובע ממון. כמו בעדות על פקדון, שמפסידים העדים לתובע את הפקדון. (אבל אם הפסידו לתובע "קנס" - פטורים²²).

45. **ציין דוגמאות, שהפסידו העדים לתובע ממון וגם קנס - וחייבים !**

שֵׁשׁ לִי בֵּיד פְּלוֹנִי נֶזֶק - חיוב ממון, וְחָצִי נֶזֶק - כגון: חיוב חצי נזק של צרורות, המנתזים תחת רגלי הבהמה ושברו את הכלים, שהוא חיוב ממון, תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל, תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה - קרן + קנס, וְשֹׁאֲנֵס אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בְּתִי, וּפְתָה אֶת בְּתִי - שחייב מלבד הקנס גם דמי בושת ופגם שהם ממון, וְשֹׁהַפְנֵי בְּנֵי - בלי חבורה - שפטור ממיתה וחייב בתשלומים, וְשֹׁחֵבֵל בֵּי חֲבֵרֵי או הַדְּלִיק אֶת גְּדִישֵׁי בְּיֹם הַכְּפוּרִים - שמלבד שחייב כרת - משום חובל או מבעיר, חייב גם בתשלומים²³. בכל אלו הָרִי אֵלו חַיְבִין.

46. **ציין דוגמאות, שהעדים לא הפסידו לתובע ממון - ופטורים !**

שָׂאֲנִי כֹהֵן (ויכול לקבל תרומה), שָׂאֲנִי לֹוי (ויכול לקבל מעשר ראשון), שָׂאֲנִי בֶן גְּרוּשָׁה, שָׂאֲנִי בֶן חַלּוּצָה (ואינני חלל) - ואין בכך כל תביעת ממון, משום שאין ממון בידו.

¹⁸ עדים שאמרו דבר בפני בי"ד, אינם נאמנים אח"כ לחזור בהם או לשנות מדיבורם.

¹⁹ כי אף אם ירצו להעיד, בי"ד לא יקבלו עדותם. (שהרי אמרו בבי"ד שאינם יודעים להעיד).

²⁰ שבשבועת העדות כתוב: "ונפש כי תחטא" ובשבועת הפקדון כתוב: "נפש כי תחטא". ולומדים בגזירה שווה, מה שבועת הפקדון - על תביעת ממון שיש לו על חברו, אף שבועת העדות צריך שתהיה על תביעת ממון שיש לו עליו. (רע"ב)

²¹ שלא מוציאים ממון על פי עד אחד.

²² שחיוב קנס, הוא עונש נוסף שהטילה התורה, ואינו דומה לחיוב ממון כמו פקדון.

²³ שקלב"מ אומרים רק במיתת בי"ד, ומיתת כרת אינה פוטרת ממון.

שְׂאִישׁ פְּלוֹנִי כֹהֵן, שְׂאִישׁ פְּלוֹנִי לֹוִי, שְׂאִינוּ בֶן גְּרוּשָׁה, שְׂאִינוּ בֶן חַלוּצָה - פְּטוּרִים גַּם מִפְּנֵי שְׂאִין כֹּאן תְּבִיעַת מִמּוֹן בִּיד הַתּוֹבֵעַ, וְגַם מִפְּנֵי שִׁמְשִׁבֵּעַ עִיִּי אַחֲרֵים וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁל הַתּוֹבֵעַ (עִי' בַּמִּשְׁנָה יב').

שְׂאִנְסֵ אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת בָּתּוֹ, וּפְתָה אֶת בָּתּוֹ - פְּטוּרִים מִפְּנֵי שִׁמְשִׁבֵּעַ עִיִּי אַחֲרֵים וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁל הַתּוֹבֵעַ (עִי' בַּמִּשְׁנָה יב').

וְשִׁחַבֵּל בִּי בְּנִי - וְחִיִּיב מִיתָה וּפְטוּר מִתְּשֻׁלּוּמִים, וְשִׁחַבֵּל בִּי חֲבֵרִי אוֹ הַדְּלִיק גְּדִישֵׁי בְּשֶׁבֶת - וְחִיִּיב מִיתָה מִשׁוּם חוֹבֵל בְּשֶׁבֶת אוֹ מִשׁוּם מִבְּעִיר, וּפְטוּר מִתְּשֻׁלּוּמִים²⁴, שְׂאִמֵּר אִישׁ פְּלוֹנִי לְתָן לִי מְאֵתִים זֶה וְלֹא נָתַן לִי - שֶׁאִפִּילוֹ אִם בֵּאֲמֹת אִמֵּר לוֹ, לֹא חִיִּיב לְתַת לוֹ. בְּכָל אֵלּוֹ - הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִין.

משנה ט'

47. **הַשְּׁבִיעַ עֵדִים, שֶׁכְּשִׁידְעוּ עֵדוֹת יִבּוֹאוּ וַיַּעֲיִדוּ. אַחַר זְמַן הִיתָה לוֹ עֵדוֹת וְכִפְרוּ בָהּ. מִדּוֹעַ פְּטוּרִים ?**

מִפְּנֵי, שֶׁקְּדָמָה שְׁבוּעָה לְעֵדוֹת - שֶׁבְּזִמְנֵן שִׁנְשִׁבְעִים, צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה עֵדוֹת, וְלֹא שִׁשְׁבַּעוּ לִפְנֵי שִׁישׁ עֵדוֹת.

משנה י'

48. **הַמְּשִׁבֵּעַ עֵדִים, אִינֵם חִיִּיבִים עַד שִׁיְהִיָּה הַתּוֹבֵעַ מִתְּכוּוֹן בְּשִׁבּוּעָתוֹ לְעֵדוֹ. תֵּן דּוֹגְמָא !**

עֵמֵד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָמַר, מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם (וְלֹא פֵרַט לְמִי מִתְּכוּוֹן) שְׂאֵם אֶתֶם יוֹדְעִים לִי עֵדוֹת שֶׁתְּבֹאוּ וְתַעֲיִדוּנִי, הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִין.

משנה יא'

49. **עֵדִים שִׁנְשִׁבְעוּ שְׂאִין יוֹדְעִים עֵדוֹת לְתוֹבֵעַ, וְלֹא רָאוּ אֶת הַמַּעֲשֶׂה, אֵךְ יָדְעוּ לְהַעֲיִד עַד מִפִּי עַד**

(שֶׁשִּׁמְעוּ הָעֵדוֹת מִפִּי אַחֲרֵים), אוֹ שֶׁהִיָּה אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פְּסוּל. הֵאֵם חִיִּיבִים ?

לֹא. רַק עֵדִים הָרְאוּיִים לְהַעֲיִד בְּעִצְמָם חִיִּיבִים. אֵךְ אִם שִׁמְעוּ מֵאַחֲרֵים אוֹ שֶׁהֵם פְּסוּלִים - פְּטוּרִים.

משנה יב'

50. **אִין הָעֵדִים חִיִּיבִים עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ²⁵. מֵהַ הָדִין אִם עִבְדוּ שֶׁל הַתּוֹבֵעַ אוֹ הַנִּתְבַּע, הַשְּׁבִיעוּ**

אֶת הָעֵדִים ?

פְּטוּרִים.

משנה יג'

51. **בֵּאלוֹ לְשׁוֹנוֹת שְׁבוּעָה חִיִּיבִים הָעֵדִים, וּבֵאלוֹ לְשׁוֹנוֹת פְּטוּרִים ? מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עֲלֵיכֶם, מִצְּוָה אֲנִי עֲלֵיכֶם,**

אוֹסְרְכֶם אֲנִי, בִּאֲלִיף דְּלִית, בִּיוִ"ד ה"א, בְּשִׁדִּי, בְּצִבְאוֹת, בְּחִנוּן וְרַחוּם, בְּאֶרְכָּךְ אֶפְלִים וְרַב חֶסֶד, וּבְכָל הַפְּנוּיִין, "יִכְכָּה אֱלֹהִים" - שֶׁאִמֵּר: אִם לֹא תַעֲיִדוּנִי - יִכָּה אֶתְכֶם אֲלוֹקִים²⁶, "וְכֵן יִכְכָּה אֱלֹהִים" (שֶׁשִּׁמְעוּ מִהַקּוּרָא בְּתוֹרָה אֶת הַקְּלִלָּה, וְאִמֵּר לְעֵדִים: "כֵּן יִכְכָּה אֱלֹהִים"), - הָרִי אֵלּוֹ חֲבִיבִין.

בְּשִׁמְיִם וּבְאֶרְכָּךְ (אִין זֶה כִּינוּי לְשֵׁם ה') - הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִין.

אֵל יִכְכָּה, וּיִכְרַכְכָּךְ, וְיִיטִיב לְךָ - אִם תַּעֲיִדוּ: ר' מֵאִיר מְחַיֵּב (שֶׁמִּכְלָל בְּרַכָּה אֶתְהָ שׁוֹמֵעַ אֶת הַקְּלִלָּה), וְנִחְכְּמִים פּוֹטְרִין.

52. **הַמְּקַלֵּל שֵׁם ה' בְּאֶחָד מֵהַכִּינוּיִים. הֵאֵם חִיִּיב מִיתָה ? לר' מֵאִיר - חֲבִיב, לְחַכְמִים - פְּטוּר, וְחִיִּיב רַק אִם**

קִילֵל בְּשֵׁם הַמִּיּוּחָד (בִּיוִ"ד ה"א).

²⁴ שִׁחַבֵּל בִּי בְּנִי, וְשִׁחַבֵּל בִּי חֲבֵרִי אוֹ הַדְּלִיק גְּדִישֵׁי בְּשֶׁבֶת - פְּטוּר, מִשׁוּם קִלְב"מ.

²⁵ "אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ" - "לֹא" נִכְתָּב גַּם בִּאֲלֵף וְגַם בּוֹ: אִם לוֹ (לְתוֹבֵעַ) לֹא יִגִּידוּ, וְנִשְׂא עוֹוֹנוֹ - עַד שִׁשְׁמְעוּ מִפְּנֵי שֶׁל הַתּוֹבֵעַ.

²⁶ "אֱלֹהִים" - מִתְּפָרֶשֶׁת גַּם כְּקִלְלָה וְגַם כְּשִׁבּוּעָה. (בְּפִרְי' שְׁבוּעַת הָעֵדוֹת נִאֲמַר בְּלִשׁוֹן אֱלֹהִים: "וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים").

53. המקלל את עצמו או את חברו, באחד מהכינויים (כגון: "רוחם וחננון יכה אותו"). האם עבר בלאו ?

המקלל עצמו²⁷ וחברו²⁸ בכלן (באחד מהכינויים), עובר בלא תעשה.

54. המקלל את אביו ואמו באחד מהכינויים. האם חייב מיתה ? לר' מאיר - ח'ב, לחכמים - פטור, וחייב רק אם קילל בשם המיוחד (ביו"ד ה"א).

שבועות ה

משנה א'-ב'

55. מהי "שבועת הפקדון" ?

אדם שנשבע לשקר שאין לחבירו פקדון אצלו, ולבסוף הודה, חייב לשלם לחבירו קרן וחומש, וחייב אשם גזילות בכסף שקלים (איל בשווי שני שקלים). עיי בסוף פרי ויקרא.

56. מי חייב משום שבועת הפקדון ?

אנשים, נשים, רחוקים (שאינו קרוב), קרובים, פשרים ופסולים (לעדות).

57. נשבעו שבועת הפקדון שלא בפני בי"ד. האם חייבים ?

	נשבעו מפי עצמם	נשבעו מפי אחרים
ר' מאיר	בין בבי"ד, בין שלא בבי"ד.	רק אם כפרו בפני בי"ד
חכמים	בין בבי"ד, בין שלא בבי"ד.	

58. נשבע שבועת הפקדון. מתי חייב ומתי פטור ?

חייב, כשידע על הפקדון שאצלו ("זדון הפקדון"). בין אם ידע שהשבועה מחייבת אותו קרבן ("זדון השבועה"), ובין אם שגג בשבועה, ולא ידע שהשבועה מחייבת אותו קרבן (ועל שגגתה).

פטור: על שגגתה - כשלא ידע על הפקדון שאצלו.

59. מתי חייב משום שבועת הפקדון, יותר מאשם אחד ?

אם השביע אותו מספר פעמים, ובכל שבועה חזר וכפר - חייב על כל אחת ואחת²⁹. (בין בפני בי"ד ובין שלא בפני בי"ד)

משנה ג'-ה'

60. נשבע והכחיש פקדונות של חמישה אנשים. מתי חייב רק קרבן אחד ?

מה שמחייב קרבן הוא השבועת שקר שנשבע. לכן :

אם נשבע לכולם יחד : שבועה שאין לקם בנדי - ח'ב אחת.

אם נשבע לכל אחד ואחד - חייב חמישה קרבנות.

61. נשבע והכחיש פקדונות של חמישה אנשים. מתי חייב על כל אחד ואחד ?

²⁷ שכתוב: "רכ השמר לך ושמר נפשך מאד...".

²⁸ נלמד מהפסוק: לא תקלל חרשי, אפילו חרש - שאינו מקפיד, כ"ש כל אדם שמקפיד.

²⁹ שכל כפירת ממון בשבועה, מחייבת אותו קרבן.

מה שמחייב קרבן הוא השבועת שקר שנשבע. נחלקו במשנה מתי נקרא שנשבע מספר שבועות, ויתחייב על כל אחת:

לת"ק, אם אמר: "שבועה שאין לך ביד, ולא לך, ולא לך".

לר' אליעזר, רק אם אמר שבועה באחרונה - "אין לך ביד, ולא לך ולא לך בשבועה".

לר' שמעון, עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד - "אין לך ביד בשבועה, ולא לך בשבועה, ולא לך בשבועה".

62. **נשבע על כמה מיני גזילה שיש בידו. (כגון: פקדון תשומת יד גזל אבידה), כמה חייב ?**

אם נשבע בלשון כללית: "שבועה שאין לך ביד" - חייב אחת (שהשבועה היא המחייבת, והלא נשבע רק פעם אחת).

אם נשבע בלשון מפורטת: "שבועה שאין לך ביד פקדון, תשומת יד, אבידה..." - חייב על כל דבר ודבר (שהלא נשבע על כל דבר בנפרד).

63. **נשבע על כמה מיני פקדון שיש בידו. (כגון: חיטים, שעורים, כוסמים), כמה חייב ?**

אם נשבע בלשון כללית: "שבועה שאין לך ביד" - חייב אחת. אם פרט בשבועתו: "שבועה שאין לך ביד חטים ושעורים וקסמין" - חייב על כל אחת ואחת.

רבי מאיר אומר, אפלו אמר חטה ושעורה וקסמת, חייב על כל אחת ואחת, שמתכוון למין החיטים ולמין השעורים³⁰.

64. **למדנו בפרק ד' (משנה ו'), ששבועת העדות כמו שבועת הפקדון, נוהגת רק בתביעת ממון, וגם**

אם יש בתביעה זו גם חיוב קנס. ציין דוגמאות שחייב משום שבועת הפקדון, כשיש בה גם תביעת ממון וגם קנס ?

1. הנשבע שלא אנס או פתה את בתו של התובע - שיש כאן גם כפירה בממון (בושת ופגם) וגם בקנס (50 שקל של אונס ומפתה)

2. הנשבע שלא גנב את שורו של התובע - שיש כאן גם כפירה בממון (קרן) וגם בקנס (כפל של גנב).

3. נשבע שלא המית שור (שור מועד) את שורך - שיש כאן כפירה בממון (חיוב נזק שלם של שור מועד).

4. נשבע שלא חבל ולא עשה חבורה בחבירו - שיש כאן חיוב ממון. **בכל אלו - חייב.**

הערה: ר' שמעון פוטר במקרה הראשון, כשנשבע וכופר באונס או בפיתוי³¹.

65. **ציין דוגמאות שפטור משום שבועת הפקדון, מפני שנשבע רק על קנס שחייב?**

1. הודה שגנב ונשבע שלא טבח ולא מכר את שורו של התובע - שכפר רק בקנס.

2. נשבע שלא המית שורו, את עבדו (הכנעני) של התובע - שכפר רק בקנס 30 שקלים שקצבה עליו התורה).

3. נשבע לעבדו הכנעני, שלא הפיל את שינו ולא סימא את עינו (שכפר בקנס שהטילה עליו התורה לשחררו). **בכל אלו - פטור.**

66. **"זה הפלל, פל המשלם על פי עצמו - חייב. ושאינו משלם על פי עצמו - פטור". הסבר!**

³⁰ לחכמים חייב אחת, מפני שאין כוונתו אלא לגריר אחד, ואין בגריר אחד שוה פרוטה, לחייב אותו קרבן.

³¹ שכוונת התובע, היתה בעיקר על הקנס **הקצוב בתורה** (50 כסף), ולא על הבושת והפגם שאין דמיהם קצובים. לכן, הכפירה של הנתבע היא רק על הקנס - ופטור.

אם נשבע שבועת הפקדון, על דבר שגם אם היה מודה מפי עצמו היה חייב לשלם - דהיינו **חיוב ממון** שיש לו לחבירו - **חייב** משום שבועת הפקדון. אך אם נשבע שבועת הפקדון, על דבר שאם היה מודה בו מפי עצמו היה פטור מלשלם - דהיינו **חיובי קנס** (שהרי מודה בקנס - פטור), **פטור** משבועת הפקדון.

שבועות ו

משנה א'

67. מהי "שבועת הדיינים" ?

מן התורה, המודה במקצת הטענה, הדיינים מחייבים אותו להישבע³².

68. מתי חייב להשבע שבועת מודה במקצת ?

א. אם היתה הטענה של התובע, לפחות על שתי כסף (שתי מעות כסף), וההודאה של הנתבע, היתה לפחות בשוה פרוטה.

ב. כשההודאה, היתה ממין הטענה שתבעו ממנו. אבל אם אמר: "שְׁתֵּי כֶּסֶף לִי בְּיָדְךָ, והלה טוען: אין לך בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה (שפרוטה עשויה נחושת) - פְּטוּר.

69. תן דוגמא למודה במקצת שחייב שבועה !

שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה לִי בְּיָדְךָ, והלה טוען: אין לך בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה, חָבֵב שבועה. (מפני שהודה על הפרוטה).

אבל אם כפר הכל, כגון: מְנָה לִי בְּיָדְךָ, והלה טוען: אין לך בְּיָדִי - פְּטוּר משבועה.

70. מודה במקצת באבידה. מדוע פטרו אותו חכמים משבועה ?

מודה במקצת באבידה, פטור משבועה, מפני תיקון העולם, שלא ירצו אנשים להתעסק באבידה. כגון: התובע את חבירו ואומר: "מְנָה לְאֵבָא בְּיָדְךָ" - כמדומה לי³³ שחייב אתה לאבי (שנפטר) מנה, והלה מודה רק בחמשים דינר - פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵדָה - היות שלא טוען טענת ודאי, והיה יכול הנתבע לכפור הכל ולהפטר, כשמודה במקצת, הרי הוא כמשיב אבידה.

משנה ב'

71. הודה בכל לפני עדים, ולמחרת אמר שנתן כבר, או כפר בכל. מה הדין ?

אם למחרת טען שנתן כבר - פטור³⁴ כדין כופר הכל³⁵. אם למחרת כפר הכל - חָבֵב, מפני שאתמול הודה בפני עדים, ואינו נאמן להכחיש הודאתו, שהודה לפני העדים.

72. הודה בכל. ואמר לו התובע, שיתן לו רק בפני עדים. למחרת טען הנתבע שנתן לו כבר. מה הדין ?

חָבֵב, מִפְּנֵי שֶׁצָרִיךְ (שהתחייב) לְתַנּוּ לוֹ בַעֲדֵים³⁶.

משנה ג'

³² שבועה זו נדרשה מפרי השומרים (פרי משפטים). "כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כְּלִים... וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים... להשבע, על כָּל דָּבָר פֶּשַׁע עַל שׂוֹר... אֲשֶׁר יֵאמַר - הַנְּתַבַּע, כִּי הוּא זֶה - רַק בּוֹזֵה אֲנִי חַיִּיב וְלֹא בְּכָל הַתְּבִיעָה. כלומר: מודה במקצת הטענה.

³³ אמנם, אם התובע יטען טענת ודאי, חייב שבועת מודה במקצת.

³⁴ הואיל וכפירתו היום, אינה מכחישה את ההודאה שמסר לפני העדים.

³⁵ אך חייב שבועת היסת, שחייבו חכמים את הכופר הכל.

³⁶ אמנם, אם לא התחייב במפורש לפרוע בעדים, נאמן הלווה לומר פרעתי.

המקרה	האם חייב שבועת מודה במקצת	הטעם
תובע לטרא ז'הב, מודה בלטרא כסף	פטור,	מפני שטען על זהב והודה לו בכסף
תובע דינר ז'הב, מודה בדינר כסף או בטריסית או בפנדיון או בפרוטה	ח'ב,	שהכל מין מטבע אחת - שכשטען דינר זהב, הכוונה למטבעות בשווי של דינר זהב.
תובע פור תבואה, ומודה בלתך ³⁷ קטנית	פטור	שטענו בתבואה והודה לו בקטנית.
תובע פרות, ומודה בלתך קטנית,	ח'ב,	שהקטנית בכלל פרות.
טענו חטין, והודה לו בשעורים,	לת"ק פטור. ורבן גמליאל מחייב.	לת"ק-שטענו על חיטים והודה לו בשעורים. לרבן גמליאל, גם מודה במקצת שלא ממין הטענה - חייב שבועה.
תובע כדי שמן והודה לו בקנאים (רק בכדים רקים)	לאדמון - חייב, (וכן סובר רבן גמליאל). לחקמים - פטור.	לאדמון - הטענה "כדי שמן" כוללת גם שמן וגם כדים. וכן נקרא מודה במקצת הטענה. לחקמים - הטענה "כדי שמן" כוללת רק שמן ולא כדים.
תובע כלים וקרקעות, והודה רק בפלים וכפר בקרקעות, או הודה רק בקרקעות וכפר בפלים,	פטור	מודה במקצת בקרקעות ³⁸ - פטור משבועה. (משנה ה', ועיי בהערה)
הודה במקצת הקרקעות	פטור	מודה במקצת בקרקעות - פטור משבועה.
במקצת הפלים	חייב שבועה על הכל (גם על הקרקעות)	שהנכסים שאין להם אחריות - הכלים, שעליהם חייב שבועת מודה במקצת, זוקקין - קושרים, את הנכסים שיש להן אחריות - הקרקעות, לשבע גם עליהן.

³⁷ לתך=חצי כור.

³⁸ וכדי להתחייב צריך שלגבי הכלים יכפור במקצת ויודה במקצת. וכל כפירה והודאה במקצת בקרקעות, אינה שייכת לדין שבועת מודה במקצת.

74. הודה במקצת לתביעת חש"ו. וקטן שהודה במקצת. מה הדין ?

אין חייבים³⁹ שבועה⁴⁰.

75. "אבל נשבעים לקטן ולהקדש". הסבר !

אבל נשבעים לקטן - התובע מהנכסים שירש הקטן מאביו, משביעים אותו שעדיין לא גבה את חובו. ולהקדש - התובע מנכסים של פלוני שנמצאים ביד ההקדש, משביעים אותו שעדיין לא גבה חובו.

משנה ה'

76. על אלו דברים, אין נשבעים שבועת מודה במקצת?

על העבדים, והשטרות - שטרי חוב, מפני שאין גופם ממון, והקרקעות⁴¹ - כגון, בטענת השגת גבול, שהנתבע מודה במקצת, והקדשות⁴².

77. אין בהן תשלומי כפל, ולא תשלומי ארבעה וחמשה"ה" במי ? העבדים, והשטרות, והקרקעות, והקדשות⁴³ - אין בהם תשלומי כפל אם נגבנו. ובהקדשות (ששייך בהם טביחת שור ושה) - אין תשלומי ארבעה וחמישה אם נטבחו או נמכרו⁴⁴.

78. על מה נאמר: שומר חנם אינו נשבע. נושא שכר אינו משלם ?

על העבדים, והשטרות, והקרקעות, והקדשות.

79. איזה קדשים לדעת ר' שמעון, נשבעים עליהם⁴⁵, ואלו לא ? שחיב באחריותו - כגון שאמר: הרי עלי קרבן, שאם אבד חייב להביא אחרת - נשבעין עליהן - מפני שהרי הם ברשותו. ושאינו חיב באחריותו - כגון שאמר: הרי זו לקרבן - ואבדה, שאינו חייב להביא אחרת - אין נשבעים עליהם - הואיל וברשות ההקדש הם.

משנה ו'

80. תבע את השומר, 10 גפנים טעונות ענבים, והשומר מודה על 5. האם חייב שבועה ?

ר' מאיר מחיב שבועה, מפני שגפנים טעונות ענבים הרי הם כבצורות, ונחשבים כמטלטלים שנשבעים עליהם. חכמים פוטרים, מפני שכל המחקר לקרקע הרי הוא פקרקה.

81. בית מלא מסרתי לך וכיס מלא מסרתי לך, והלה אומר: מה שהנחת אתה נוטל - פטור. זה אומר עד הזיו וזה אומר עד החלון - חיב. מה הכלל ? אין נשבעין (שבועת מודה במקצת) אלא על דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין. לכן, אם אמר לו סתם: טול מה שבכיס או בבית - פטור. אם ציין במפורש, עד היכן היה הכיס או הבית היה מלא בפקדונו - חיב.

³⁹ כי יתן איש אל רעהו - איש, ולא קטן.

⁴⁰ אמנם משביעים את המודה במקצת לתביעת חש"ו - שבועת היסת, מפני תיקון העולם (רע"ב).

⁴¹ "על כל דבר פשע" - כלל. "על שור על חמור על שה על שלמה" - פרט. "על כל אבדה" - חזר וכלל. כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט הוא דבר המיטלטל וגופו ממון, אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון. יצאו קרקעות - שאינן מטלטלין, יצאו עבדים - שהוקשו לקרקעות (והנחתם אותם לבניכם לרשת אחוזה" - הקיש עבדים לשדה אחוזה, ויצאו שטרות - שאע"פ שהם מטלטלין, אין גופן ממון.

⁴² "כי יתן איש אל רעהו" - רעהו, ולא של הקדש.

⁴³ "על כל דבר פשע...ישלם שניים לרעהו" - כמו בשתי ההערות הקודמות, יצאו עבדים קרקעות שטרות והקדשות, שאין בהם תשלומי כפל.

⁴⁴ מאחר שפטור מכפל, הרי נשארו כאן תשלומי שלושה וארבעה, והתורה אמרה ארבעה וחמישה.

⁴⁵ לגבי שבועת מודה במקצת, שבועת השומרים וחייב כפל בגניבה.

82. "הַמְלוּהָ אֶת חֵבְרוֹ עַל הַמִּשְׁכּוֹן". הַסֵּבֵר !

אדם שהלווה לחבירו כסף, וכנגד החוב קבל משכון. חייב לשמור על המשכון כשומר שכר, שחייב בגניבה ואבידה ופטור באונס. (ב"מ ו', ז'). במקרה, שהחוב והמשכון היו שווים בערכם, ואבד המשכון, פטור הלווה מלשלם. אם המשכון שווה יותר מהחוב ואבד, חייב המלווה לשלם ללווה את ההפרש.

83. סלע = 2 שקלים = 4 דינרים.

84. השלם הטבלה. ציין האם חייב/פטור, ומדוע?

המקרה	האם חייב שבועה	הטעם
1. המלווה תובע: סלע הלוייתני, וְשָׁקַל הָיָה שָׁנָה המשכון, וְהָלָה אוֹמֵר: סלע הלוייתני וְסֵלַע הָיָה שָׁנָה המשכון,	הלווה פטור	כופר הכל.
2. המלווה תובע: סלע הלוייתני, וְשָׁקַל הָיָה שָׁנָה המשכון, וְהָלָה אוֹמֵר: סלע הלוייתני, וְשִׁלְשָׁה דִּינָרִים הָיָה שָׁנָה המשכון.	הלווה חייב (וגם המלווה נשבע שאינו ברשותו)	מודה במקצת
3. הלווה תובע: סלע הלוייתני, וְשִׁתִּים (סלעים) הָיָה שָׁנָה המשכון, וְהָלָה אוֹמֵר: סלע הלוייתני, וְסֵלַע הָיָה שָׁנָה המשכון,	המלווה פטור	כופר הכל.
4. הלווה תובע: סלע הלוייתני, וְשִׁתִּים (סלעים) הָיָה שָׁנָה המשכון, וְהָלָה אוֹמֵר: סלע הלוייתני, וְחֲמִשָּׁה דִּינָרִים הָיָה שָׁנָה המשכון	המלווה חייב ⁴⁶	מודה במקצת

85. במקרה השני בטבלה. מי נשבע ראשון? ומדוע?

המלווה נשבע ראשון, מפני שהפקדון אצלו. שאם ישבע הלווה בתחילה, יתכן שיוציא המלווה את הפקדון, וימָצֵא שהלווה נשבע לשקר - ויפסל לעדות.

שבועות ז'

86. "כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שְׁבַתוֹרָה, נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין. וְאֵלוּ נִשְׁבָּעִים וְנוֹטְלִין...". הַסֵּבֵר עַל אֵיזָה שְׁבֻעוֹת

מדובר?

כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שְׁבַתוֹרָה, נִשְׁבָּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין - החייבים שבועה מן התורה (מודה במקצת, שמועת השומרים, שבועת עד אחד⁴⁷) - הַנִּתְבַּע נִשְׁבָּע וְנִפְטָר מִלְשֵׁלֵם (פרק ו').

⁴⁶ וגם חייב להשבע שאינו ברשותו.⁴⁷ כאשר עד אחד מעיד על ראובן, שחייב ממון לשמעון, ישבע ראובן להכחיש את העד - ופטור.

וְאֵלֹהֵי שִׁבְעִים וְנוֹטְלִין - "שבועת המשנה", שתקנו חז"ל לחייב את התובע שבועה - ויטול את תביעתו (פרק ז')

87. הַשְּׂכִיר וְהַנְּגָזֵל וְהַנְּחָבֵל, נִשְׁבָּעִים "שבועת המשנה". הַסֵּבֵר כֹּל אֶחָד מֵהֶם !

הַשְּׂכִיר - בעה"ב טוען נתתי, והשכיר טוען לא נתת - השכיר נשבע ונוטל⁴⁸.

הַנְּגָזֵל - אדם נכנס שלא ברשות בעה"ב, לקחת מבית חבירו משכון. עדים ראו אותו נכנס, ויוצא כשחפצים תחת בגדיו. הַנְּגָזֵל טוען: את כלי גזלת, והגזלן טוען: לא לקחתי כלום או שטוען שהכלים שלו. הַנְּגָזֵל, נשבע על הכלים שהיו לו - ונוטל⁴⁹.

וְהַנְּחָבֵל - ראו אותו עדים נכנס לבית חבירו שלם בגופו, ויצא חבול. הַנְּחָבֵל טוען: חבלת בי, ובעה"ב טוען: חבלת בעצמך. הַנְּחָבֵל נשבע⁵⁰ ונוטל.

ו' יְהוּדָה חוֹלֵק בְּכָל אֶלֶךְ: רק אם היתה שם הודאה במקצת - חייב התובע שבועת המשנה ונוטל: בַּשְּׂכִיר - שהודה בעה"ב במקצת שכרו⁵¹, בַּנְּגָזֵל - שמודה הגזלן במקצת הכלים⁵², וּבַנְּחָבֵל - שמודה החובל בחלק מהחבלות.

משנה ד'

88. "שִׁפְנָגְדוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל". באיזה מקרה מדובר?

הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבוּעָה: שנשבע לשקר בשבועת העדות, בשבועת הפקדון ונאפלו בשבועת שווא (שאינה עבירה אלא בין אדם למקום), וכן המשחק בקבוצה, ומלנה ברבית, ומפריחי יונים, וסוחרים שביעית. שִׁפְנָגְדוֹ - נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל - התובע - נשבע ונוטל.

89. גַּם הַנִּתְבַּע וְגַם הַתּוֹבֵעַ, חֲשׂוֹדִים עַל הַשְּׁבוּעָה. מִי נִשְׁבָּע ?

לר' יוסי - חֲזָרָה הַשְּׁבוּעָה לַמְּקוֹמָה - חוזרת השבועה למקומה הרגיל היינו לנתבע, ומתוך שאינו יכול להשבע - משלם⁵³. לר' מאיר - יחלוקו, ומשלם הנתבע חצי מהתביעה.

משנה ה'-ו'

90. "וְהַחֲנוּנִי עַל פְּנֵי סוֹ". מתי החנווני חייב שבועה?

בעה"ב אָמַר לַחֲנוּוֹנִי לַתֵּת לְבָנוּ סְאֵתִים חֲטִין, או לתת לפועליו מעות, בשווי סלע. החנווני טוען: נתתי. הבן או הפועלים טוענים: לא נטלנו. לת"ק: החנווני נשבע שנתן את החיטים או המעות - ונוטל כנגדם מבעה"ב⁵⁴, והבן או הפועלים נשבעין שלא קבלו - ונוטלין מבעה"ב. אָמַר בֶּן נִיָּס, אם שניהם ישבעו, ודאי שאחד ישבע שבועת שווא, אָלָא הַחֲנוּוֹנִי, הבן והפועלים נוטלין מבעה"ב בלי שבועה.

91. באיזה מקרה נוסף נשבעים שבועת המשנה?

א. אָמַר בעה"ב לַחֲנוּוֹנִי או לשולחני (חלפן כספים): תן לי פרות (או מעות אצל שולחני) בשווי דינר, ונתן לבעה"ב. אָמַר לבעה"ב: תן לי הדינר. אָמַר לוֹ בעה"ב: נתתיו לך ונתתו באַנְפְּלִי (ארנק). יִשְׁבָּע בעה"ב שנתן את הדינר. רַבִּי

⁴⁸ מדובר כשתבע השכר בזמנו. משביעים את התובע, מפני שבעה"ב טרוד בפועלים, ויתכן ששכח למי נתן.

⁴⁹ שהרי הדברים נראים שבאמת נגזל.

⁵⁰ מפני שנראים הדברים שבאמת נחבל. (שאיך דרך אדם לחבול בעצמו). אמנם, אם החבלה היתה במקום שלא יתכן שחבל בעצמו - נוטל בלי שבועה.

⁵¹ בעה"ב, היה צריך להשבע שבועת מודה במקצת - ולהפטור. תקנו חכמים, שבמקרים אלו, התובע ישבע שבועת המשנה - ויטול.

⁵² אך אם כפר הכל - נשבע הגזלן שבועת היסת כדין כופר הכל - ופטור.

⁵³ וי"מ, חֲזָרָה הַשְּׁבוּעָה לַמְּקוֹמָה - היינו לסיני, כלומר: אינו נשבע כלל, וה' יפרע מהחייב.

⁵⁴ הואיל ובעה"ב האמין לחנווני, שיתן להם בלי עדים.

יהודה אומר, כל שהפרות בָּדוּ, יָדוּ עַל הַעֲלִינָהּ, ולכן בעה"ב המוחזק בפירות פטור משבועה. וכן השלחני פטור מלהשבע, הואיל ואין דָּרַךְ שֶׁלְחָנִי לַתֵּן אֶסֶר עַד שֶׁיִּטּוֹל דֵּינָרוֹ⁵⁵. ב. יָתֵן בַּעֲה"ב אֶת הַדֵּינָר וְאָמַר לַחֲנוּנִי: תֵּן לִי אֶת הַפְּרוֹת (או המעות אצל שולחני). אָמַר לַבַּעֲה"ב: נִתְּתִים לְךָ וְהוֹלַכְתָּן לַתּוֹךְ בֵּיתְךָ, יִשְׁבַּע חֲנוּנִי (או השולחני) שנתן כבר את הפירות או המעות.

משנה ז'

92. **באיזה מקרה, אשה לא גובה את כתובתה אלא בשבועה ?**

א. הפוגמת כתבתה - אשה שמודה, שקבלה מקצת מן הכתובה וטוענת נגד בעלה על שאר סכום הכתובה.

ב. עד אחד מעידה שהיא פרועה - אם עד אחד מעיד כטענת הבעל, שקבלה את כל כתובתה.

ג. מנכסים משעבדים - אם באה האלמנה, לגבות כתובתה מנכסים שמכר בעלה, ושהיו משועבדים לכתובה.

ד. ומנכסי יתומים - אם באה האלמנה, לגבות כתובתה מנכסים שירשו היתומים מבעלה.

ה. הנפרעת שלא בפניו - שבעלה הלך למדינת הים, ותובעת בבית דין כתובתה.

93. **השלם: כשם שאמרו שהאשה (ב - 5 המקרים שבשאלה הקודמת) לא גובה את כתובתה אלא בשבועה, כך...**

היתומים - יתומי המלווה, לא גובים את חוב אביהם, מיתומי הלווה, אלא בשבועה⁵⁶.

94. **כיצד נשבעים היתומים ?**

"שבועה שלא פקדנו אבא - שלא ציוונו בשעת מיתה ששטר זה פרוע, ולא אמר לנו אבא - קודם שמת שהשטר פרוע, ושללא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע.

רבי יוחנן בן ברוקה אומר, אפלו נולד הבן לאחר מיתת האב, הרי זה נשבע - שלא מצא בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע, ונטל.

95. **מתי היתומים הבאים לפרוע שטר חוב, לא נשבעים?**

אמר רבן שמעון בן גמליאל: אם יש עדים, שאמר האב בשעת מיתתו: "שטר זה אינו פרוע", נוטלים בלי שבועה.

משנה ח'

96. **"ואלו, נשבעים שלא בטענה", הסבר !**

אלו ישבעו אף שאין נגדם טענת ודאי.

(בדר"כ רק טענת ודאי של תובע מחייבת את הנתבע להשבע).

97. **מי נשבעים שלא בטענה, ומדוע ?**

השתפין, והאריסין - העובד בשדה בעה"ב, ושכרו יהיה חלק מסויים מהיבול שיוציא מהשדה, והאפוטרופין - ממונים לטפל בנכסי אחרים, והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית - אשה שהפקיד אותה בעלה לעסוק בנכסיו, ובן הבית - אחד מהאחים, שמטפל בנכסי ירושת האחים.

⁵⁵ רש"י והרא"ש. והרמב"ם פירש, שרי יהודה חולק על המקרה השני במשנה, וסובר שישבע בעה"ב ויטול.

⁵⁶ אף שבעניינים שונים הקלו על אשה ויתומים, בענייני שבועה, כשם שלא הקלו לאשה בגביית כתובתה, לפוטרה משבועה, כך לא הקלו על יתומי המלווה לפוטרים משבועה, בגביית חוב אביהם.

כל אלו נשבעים, שלא לקחו לעצמם מהנכסים שלא כדון, אף אם אין כנגדם טענת ודאי, משום שעלולים להורות לעצמם היתר לקחת יותר, עבור טרחתם הרבה.

98. מתי אפילו אלו שנמנו, פטורים משבועה ?

אם חלקו כבר את שכרם או הירושה, אין יכולים להשביעם.

אמנם, אם אחר החלוקה התחייבו לתובעים שבועה על דבר אחר, מגלגלים עליהם גם שבועה זו.

99. "וְהַשְּׂבִיעִית מְשֻׁמָּטֶת אֶת הַשְּׂבִיעִיה". איזו שבועה משמטת השביעית ?

שבועת מודה במקצת על חוב. כשם שמשמטת את החוב כך משמטת את חיוב השבועה.

שבועות ח

100. השלם הטבלה:

שואל	שומר שכר שוכר	שומר חינם	
פשיעה	חייב	חייב	
גניבה\אבידה	חייב	נשבע ופטור	
אונס	נשבע ופטור		

101. שומר נשבע לשקר. באיזה מקרים חייב קרבן "אשם גזילות" ?

מחובה לפטור - חייב: כשנשבע לפטור עצמו מתשלומים, והודה מעצמו ששיקר, משלם קרן וחומש ומביא אשם.

מחובה לחובה - פטור: אם ע"פ שבועתו - חייב, והעדים העידו שחייב, אלא שהמעשה היה שונה ממה שאמר (כגון שומר שכר שנשבע שאבד והעידו שנגנב) - פטור מקרבן.

ומפטור לפטור - פטור: אם נשבע שפטור, והעדים העידו שפטור, אלא שהמעשה היה שונה ממה שאמר (כגון שומר שכר שנשבע שמת והעידו שנשבה) - פטור מקרבן.

ומפטור לחובה - פטור: אם נשבע שחייב, והעדים מעידים שפטור אלא שהמעשה היה שונה ממה שאמר (כגון שומר שכר שנשבע שאבד, והעידו שנשבה) - פטור⁵⁷.

102. ציין את הכלל, מתי חייב אדם משום שבועת הפקדון ?

כאשר אדם מכחיש חוב ממון, ונשבע לשקר ומודה. (אם נשבע לשקר, ואין בשבועה הכחשה על חוב ממוני שיש לו - אינו חייב משום שבועת הפקדון).

103. שומר חינם נשבע שאבד. מתי משלם רק את הקרן ומתי גם חומש ואשם ?

אם העידו עדים שהשומר אכל את הפקדון - משלם רק את הקרן. רק אם הודה מעצמו שנשבע לשקר ושב מרשעתו, משלם גם את החומש, ומביא אשם לכפרתו.

104. שומר חינם נשבע שנגנב. מתי משלם כפל, ומתי קרן וחומש ואשם ?

אם העידו עדים שנגנב - משלם כפל ככל גנב. אם הודה מעצמו שנשבע לשקר, משלם קרן וחומש ואשם.

105. אדם (לא שומר) גנב, טבח ומכר. מתי ישלם קרן בלבד ?

⁵⁷ מחובה לחובה, ומפטור לפטור, ומפטור לחובה - פטור מקרבן. אמנם אף שפטור מאשם, חייב חטאת עולה ויורד משום שבועת ביטוי.

א. אם לפני שהעידו העדים, הודה שגנב, אך הכחיש שטבח או מכר, פטור מכפל - שהלא מודה בקנס פטור.

ב. אם הודה שגנב, ואחר כך העידו עליו העדים **שטבח ומכר**, לא ישלם ארבעה וחמישה, מפני שהתורה אמרה ארבעה וחמישה ולא שלושה וארבעה (ומהכפל הרי נפטר ע"פ הודאתו).